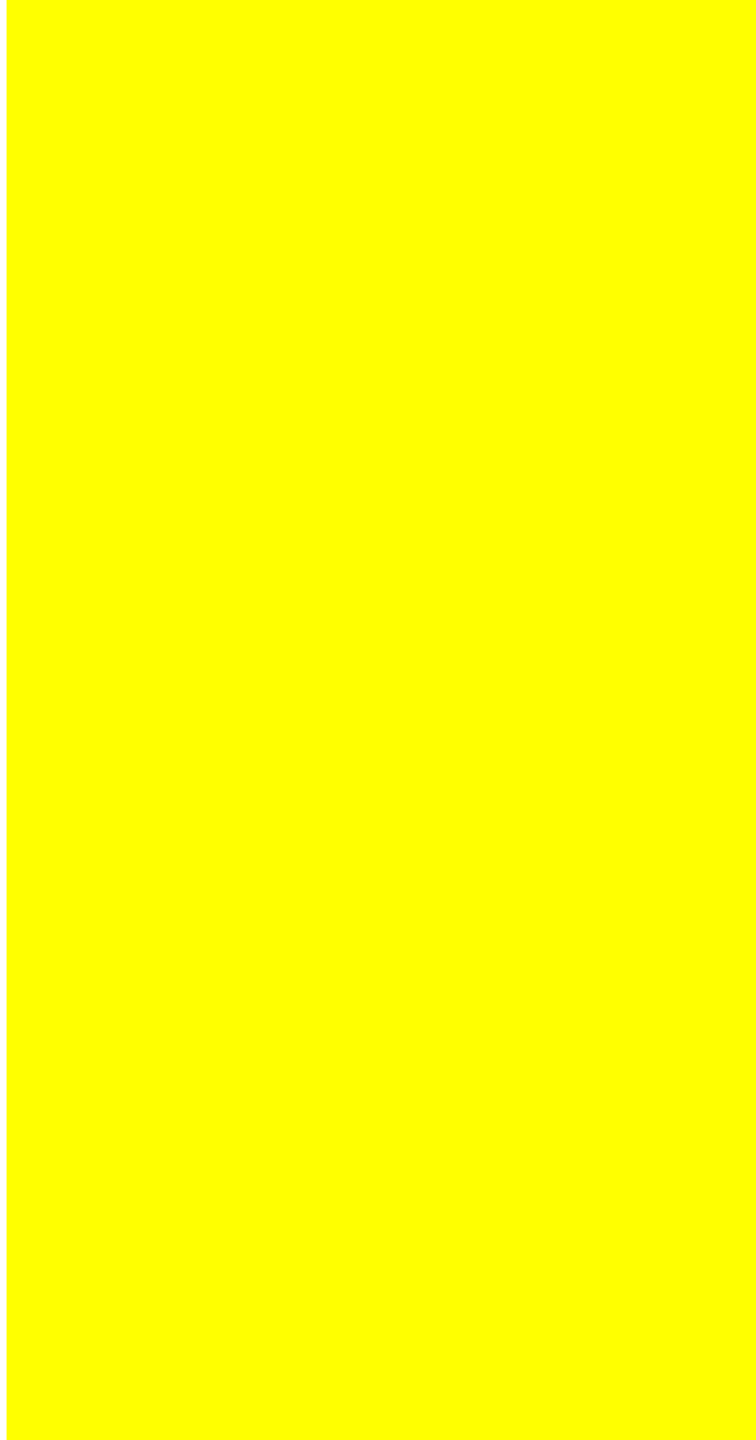

Jz

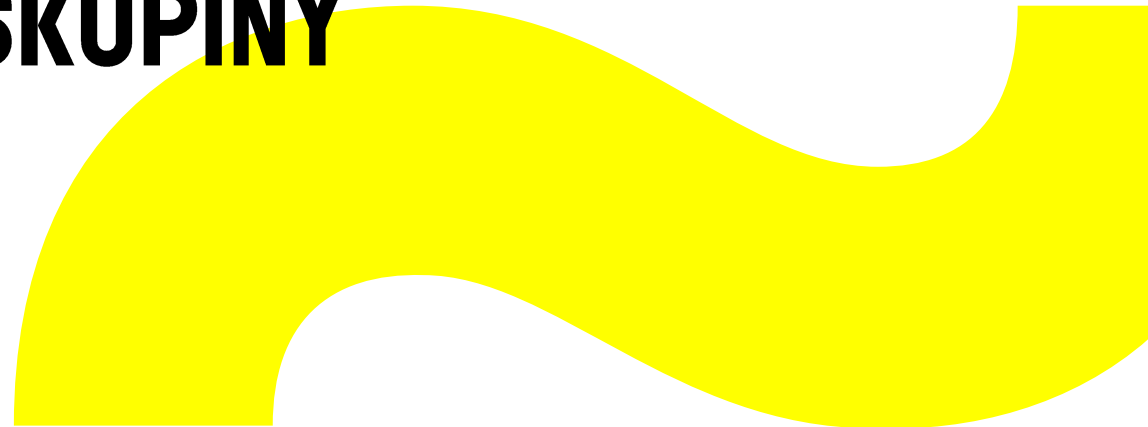

Jabok - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická
a teologická

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

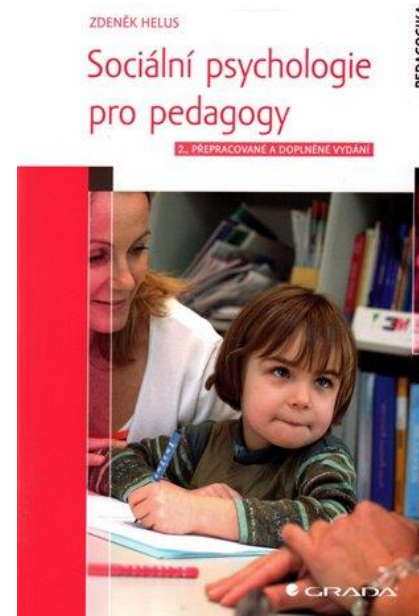
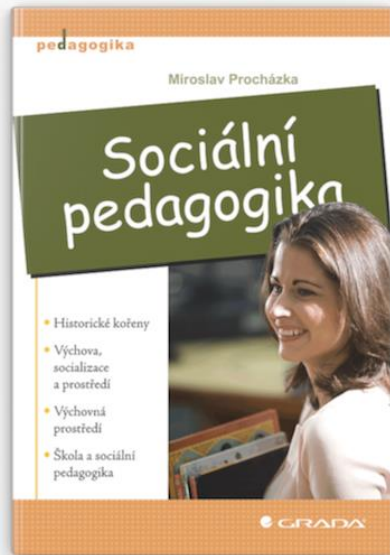
SOCIALIZACE

G. H. MEAD – GAME & PLAY REFERENČNÍ SKUPINY

Sociální pedagogika - zdroje

- Miroslav Procházka – Sociální pedagogika
- Blahoslav Kraus – Základy sociální pedagogiky
- Zdeněk Helus – Sociální psychologie pro pedagogy

Jabok~

Být sám sebou - osobností

• Life of Brian: 1:03:40

- **We are all individual!**
- **We are all different!**
- **We've got to work it out for ourselves!**

Jabok~

Pohledy na Sociální pedagogiku

- Kraus (2008) se přiklání k pojetí, které je orientované na výchovu a její intervence do procesu socializace zejména u ohrožených a sociálně znevýhodněných skupin. „Předmětem sociální pedagogiky jsou sociální aspekty výchovy“ (Kraus, 2008, s. 49).
- Poláčková (2004) charakterizuje předmět sociální pedagogiky jako zkoumání bio-psycho-sociálních jevů ovlivňujících sociální integraci jedince.
- Hroncová (2001) uvádí, že předmětem sociální pedagogiky jako speciální pedagogické vědy jsou sociální aspekty výchovy a vývinu osobnosti.

Širší a užší pojetí sociální pedagogiky

- M. Procházka (2012) cituje Z. Bakošovou (2008)

Prostředí

- Nauka o vztazích prostředí a výchovy

Výchova člověka

- Normativní věda o výchově člověka

Výchova jako **pomoc** všem věkovým kategoriím

- Životní pomoc

Odchylky sociálního chování

- Věda o deviacích sociálního chování

Jabok~

K čemu má člověka vést sociální pedagogika?

Jak připravit člověka na to, aby

- Obstal ve společnosti
- Našel své místo, smysl, ... štěstí ?
- Vyznával hodnoty, které jsou „dobré“
  - „Dobré“ hodnoty = ty, které vyznává společnost (tj. většina lidí)?; ty, které vychází z nějakého náboženství či myšlenkového systému?; ty, které si sám stvoří (Nietzsche)? Které?
  - Co jeho pohled na stát, rodinu, zákony,
  - ...

oblečení

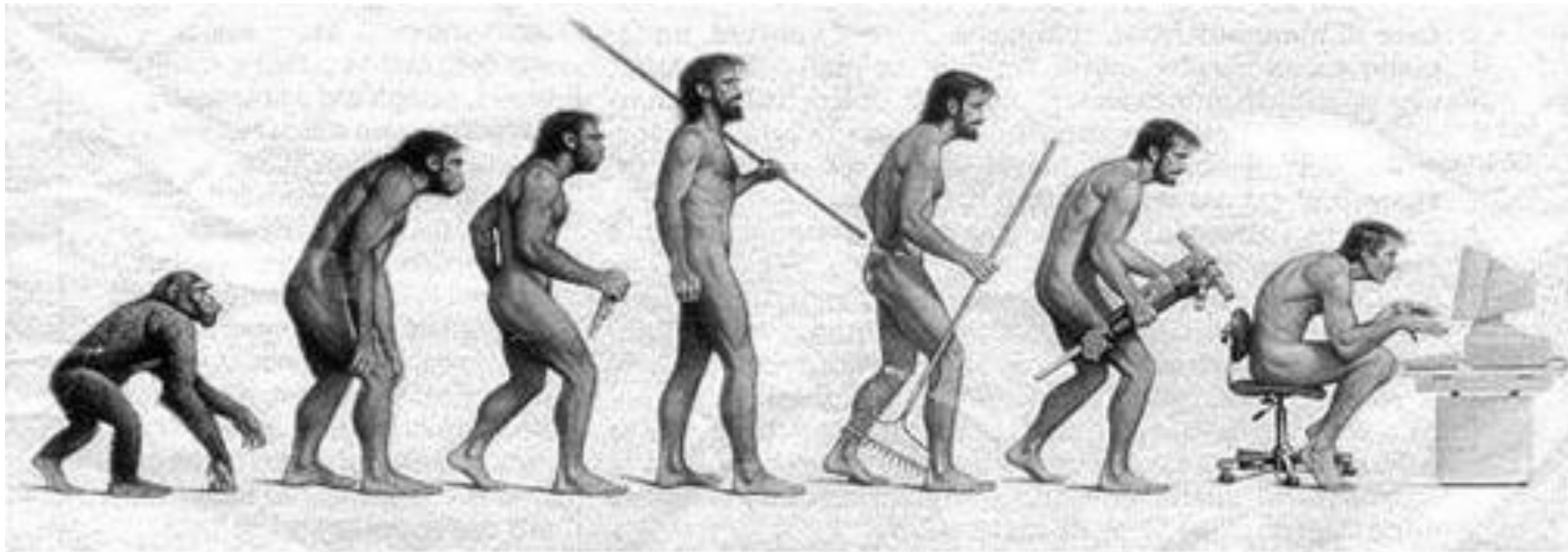
- Popovídejte si o tom, jakou roli ve vašem životě hraje oblečení, které nosíte
  - Podle čeho vybíráte?
  - Je něco, na čem vám obzvlášť záleží? Proč? (vlasý, boty, kabelka/taška, ...)
  - Chcete tím, co nosíte něco vyjádřit?
  - Záleží vám na tom, jak na venek působíte?
  - Řešíte ekologii?
  - Řešíte práci novodobých otroků?
- BÝT SÁM SEBOU

Jabok~

Socializace

- Růst člověka do jeho optimální existence a fungování ve společnosti
- Od biologické bytosti k bytosti společenské
  - Tvořivě se adaptovat na různé podmínky své existence takovým způsobem, že nedochází k její degeneraci a zániku, ale k jejímu rozvoji.

Jabok~

Co je to socializace?

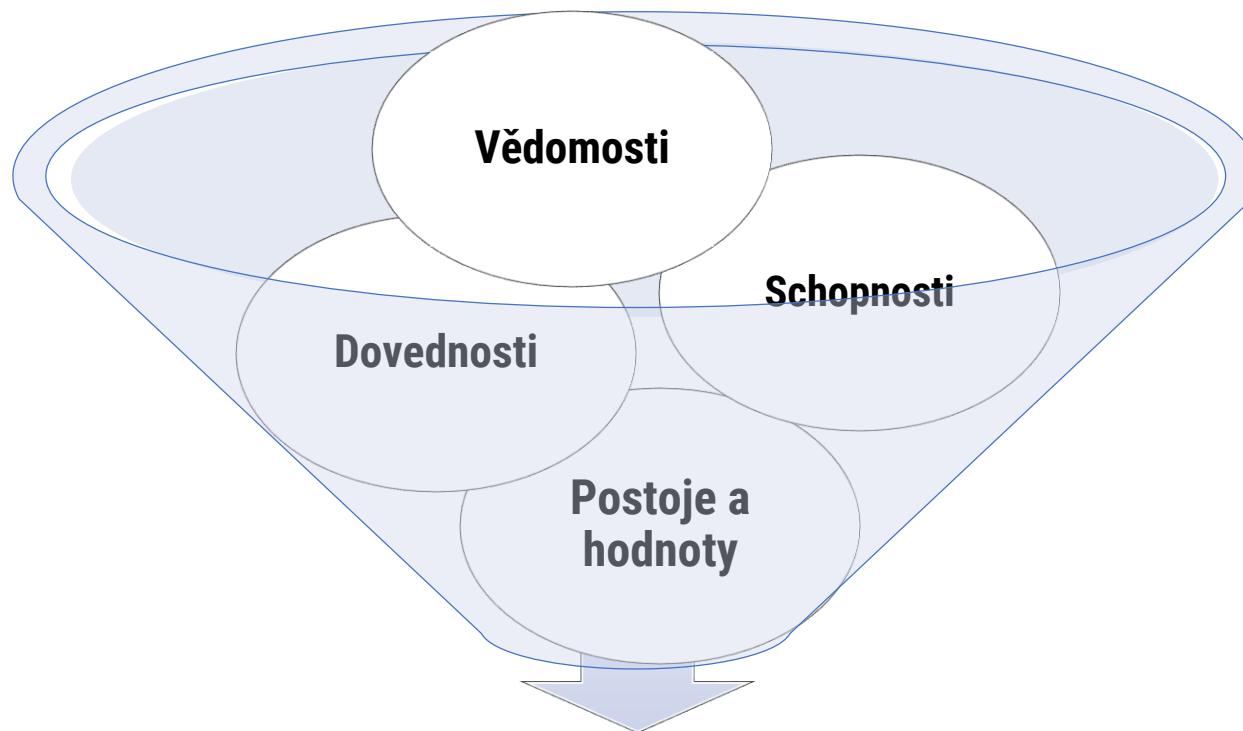
- Proces, při kterém se jedinec **začleňuje** do společnosti, přičemž si **osvojuje** její **hodnoty, normy, chování**, schopnosti a učí se sociálním rolím. / Proces, jímž se jedinec **stává členem** nějaké skupiny.
- Výsledkem tohoto procesu je **vytvoření "sociálního já"**, sociální identity a sociokulturní osobnosti. (Chování osoby je modifikováno, aby se stalo konformní s očekáváními členské skupiny.)
- Socializace probíhá po celý život, nejdůležitější je však v dětství a mládí.

Co si v procesu socializace osvojujeme?

- **Vědomosti** = pochopený, osvojený poznatek, který je jedinec schopen reprodukovat
- **Dovednosti** = osvojená, zautomatizovaná činnost
  - fyzické - úsměv, koordinace pohybu očí, rukou, jízda na kole
  - psychické - představování, chápání
- **Kompetence** (viz příští slide)
- **Zvyky** = vzorce chování, činí naše chování hospodárnější
- **Sekundární potřeby** = na základě primárních potřeb, dítě se učí pro pochvalu, odměnu, pocit úspěchu - vznikají na základě vrozených potřeb
- **Postoje** = relativně trvalá připravenost reagovat na určité skutečnosti určitým způsobem
- **Stereotypy** = postoje, které jsou obecnější (generalizované), rigidní - nepružné
- **Předsudky** = negativní stereotyp - iracionální
  - Xenofobie = neodůvodněná iracionální úzkost

Kompetence

Kompetence =
souhrn
vědomostí,
dovedností,
schopností,
postojů a
hodnot
umožňující
uplatnění

KOMPETENCE

POZOR, běžně toto slovo používáme v jeho druhém/prvním významu:
Kompetence = pravomoc, předpoklady či schopnost zvládat určitou funkci, činnost nebo situaci

Umění použít schopnosti, vědomosti, dovednosti (ale i postoje a hodnoty) v určitém čase a kontextu

Jabok~

Interiorizace (zvnitřnění) na příkladu úklidu hraček

Z. Helus: Sociální psychologie pro pedagogy

- 1) Příkaz uklidit SPOLU hračky
  - 2) Později už dítě uklízí samo, ale myslí při tom na rodiče – dělá to kvůli nim
  - 3) Příkaz vrostl do osobnosti, zautomatizoval se
  - 4) Bytostně vlastní norma jednání – uklízet je přece samozřejmé
  - 5) Sám se příkazem řídí a vyžaduje to samé i po ostatních
- (Helus, 2015, s. 149-150)

Dítě postupně získává kompetence nejen v oblasti úklidu hraček, ale také v oblasti sebeobsluhy, motoriky, komunikace, ...

Jabok~

Socializace – tvorba osobnosti dle M. Šobáně

1. od animality k lidskosti
2. od bezprostřední efektivity k sebekontrolě
3. od konkrétního a katatymního (vlastními přáními) vidění světa k logice, kauzalitě a pojmovému myšlení
4. od bezprostřední emotivní komunikace ke komunikaci symbolické (řeč)
5. od excitace k diferencovanému emocionálnímu životu
6. od prožívání fenomenálně daného světa k prožívání světa tvořeného vlastní imaginací
7. od heterochtonie a závislosti k autochtonii a osamostatnění se
8. od tělesné a fyziologické impulzivity k tvorbě hodnot a zapojení vůle
9. od egocentrismu k soužití
10. od prvotních potřeb k akceptaci nemateriálních hodnot a zájmů
11. od splývání se světem k uvědomění si já-ty a jáství
12. od reflexů a instinktu k diferencovanému paradigmatu
13. od závislé bezmocnosti k samostatnosti a relativnímu ovládnutí světa a sebe sama
14. od jednoduchého k diferencovanému
15. od vnější kontrole ke kontrole vnitřní

Socializace (dvě až tři fáze)

- **Primární socializace** (0 – 3 roky)
  - novorozenecký věk
  - Děje se prostřednictvím nejbližších lidí (hl. rodina)
  - Získané normy můžou být označeny za stabilní, jen výjimečně se mohou ještě v průběhu života změnit
  - Učí se hlavně jazyku a základním vzorcům chování
- cca ve třech letech opouštíme mikroprostředí rodiny a vstupujeme do dalších mikro, ale i makroprostředí ...
- **Sekundární socializace** (3 roky = MŠ – brzká dospělost)
  - připravuje jedince na jeho roli ve společnosti
  - Zodpovědnost, je nyní v rukou dalších socializačních faktorů – školy, věkové skupiny, organizace, média a místo pracoviště
- **Terciární/Terciální socializace** (dospělost)
  - Přejímání, které jedinec neustále uskutečňuje v interakci se svým okolím
- Pozor, např. Z. Helus dělí stádia socializace jinak: Primární = 0-6 let (nástup do ZŠ), Sekundární 7 let – dospívání, Terciární = dospělost

Další pohledy na socializaci

- Z. Helus (2015, s. 122)
  - Socializace **završující** osobní biografii,
  - Socializace **nápravná, pomáhající, podpůrná**
  - Socializace **funkční** (vydařená) / **disfunkční** (asociální či protisociální chování)
- Odpovědí společnosti na disfunkčně socializované jedince je
  - Pokusy o resocializaci
  - Kárné zásahy

Co / čemu se tyto děti učí?

Jabok~

Záměrná a nezáměrná socializace

- **Záměrná**

- Cílené úsilí, zejména rodičů a pečovatелů, ovlivňovat budoucí smýšlení a začlenění dítěte.
- Záměrná socializace je prováděna vyučováním či vychováváním.

- **Nezáměrná**

- Jedinec je ovlivňován a socializován bez předchozího úmyslu.
- Například každodenním vlivem rodičů nebo jiných sociálních vzorů na dítě v neformálních situacích, kdy dítě se sociálním modelem interaguje (např. způsob řešení konfliktů – bude je pak řešit podobně).
- Mezi sociální stimuly, které působí nezáměrně, mohou patřit i knihy, filmy, reklamy atd.

Další možné pohledy na socializaci

- Fylogenetický (druh) – Ontogenetický přístup (jedinec)
- Gender (muž, žena, ?)
- Já z hlediska sexuality (heterosexualita, LGBT, ...)
- Anticipační pohled (žiju v ČR, ale chci získat britské občanství – chovám se, jak kdybych byl anglický gentleman)

Jabok~

Prostředí

- **Mikroprostředí**

- Rodina, družina ve Skautu, třída, ...
- Blízké vztahy

- **Makroprostředí**

- (větší) město, kraj, stát, ...
- Anonymita

- **Mezoprostředí**

- Vztah mezi dvěma prostředími
- Jde o to, jaký přenos znalostí, dovedností, kompetencí, hodnot, ... nastane

- **Exoprostředí**

- Vztah k prostředí, které je nám zprostředkováno, ale vlastní zkušenost zatím nemáme
- Např. vztah k povolání rodičů (mnohdy budou jinak vnímat hodnotu práce uklízečky její vlastní děti a jinak např. děti z velmi bohaté rodiny)

Jabok~

Sociální učení

- Studie A. Bandury a R. H. Walterse – kognitivní procesy v sociálním kontextu
- Přímé **sociální posilování** učení **odměnou a trestem**. Žádoucí a odměněné chování je fixováno (=sociální akceptace), nežádoucí chování je trestem potlačováno.
- **Napodobování** (imitace) jiného člověka, jehož chování vede k cílům, kterého sami chceme dosáhnout. To funguje jak v pozitivním (slušné chování), tak negativním směru (např. agrese)
  - děti častěji napodobují model, který v určité situaci vykazuje větší moc
  - př. experiment s panenkou Bobo - Albert Bandura, 60. léta 20. stol
- **Identifikace**, tj. převzetí všech pozorovatelných způsobů chování **referenční osoby**, kterou si jedinec zvolil jako model. ... chce být zcela jako on
  - Důležitá obzvlášť v období puberty – Role Models – idealizované osoby

Sociální učení – co dodává Albert Bandura

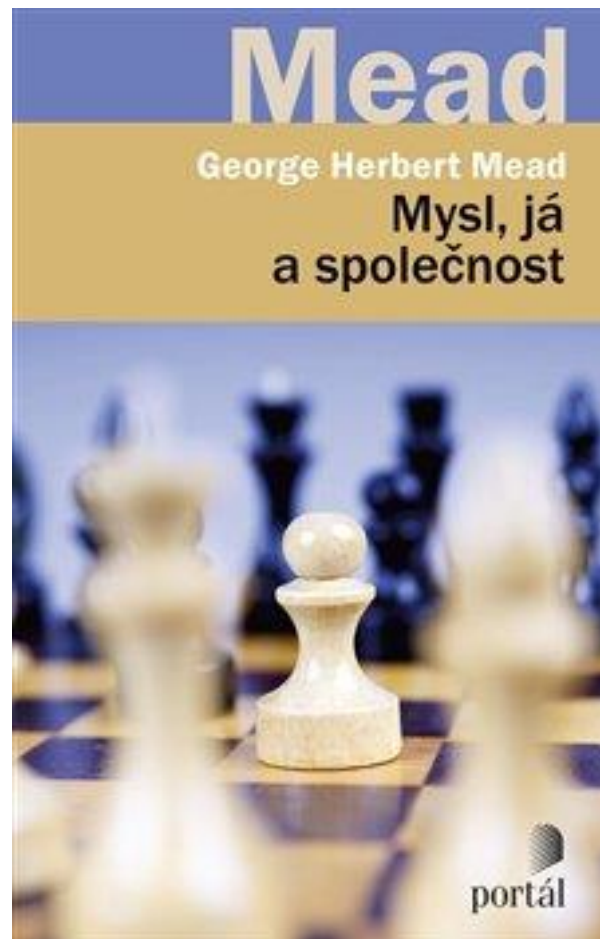
- Anticipace
  - Okolí (rodina, pedagogové) mají od dítěte určitá očekávání
  - Determinace může začínat na úrovni výrokové: „Jsi šikovný!“ vs. „Z tebe nic nebude, nemáš na nic!“
- Asociace
  - souvislost mezi podněty a odpověďmi druhých lidí na ně
  - Když si něco půjčím, musím to vrátit ... / Agrese jedené strany vede k agresi vs. laskavému přijetí.
- Observační učení
  - Jde o osvojení norem chování – jedinec zjišťuje, co je okolím přijímáno, či ceněno a co je odsuzováno
- Zprostředkovatelé sociálního učení jsou:
  - rodina, masmédiá a sociální sítě, vrstevnická skupina, ...

Socializace a tvorba identity dle G. H. Meada

George Herbert Mead (1863 – 1931)

Dvě, respektive tři stádia socializace:

- 0) Preparatory
- 1) Play (Hraní)
- 2) Game (Hra)

Jabok~

G. H. Mead – fáze PLAY (HRANÍ)

- Hraní (si) – volné, nezávazné
- Hraní si na něco (Dítě musí znát různé role + Dítě musí být schopno role přebírat a hrát)
- Tuto fázi ovlivňují „**významní druzí**“ (většinou rodiče)

Jabok~

Významní druzí

- Charles Horton Cooley
  - Významný druhý = zrcadlo, které nám odhaluje **představu o sobě**
- Thomas Luckmann a Peter L. Berger
  - Významní druzí slouží jedinci především ke stvrzování vlastní identity
  - Významní druzí tvořit realitu, především prostřednictvím konverzace
  - Ti, kdo nejsou významní = chór
  - Významní druzí vs. Chór = dialektický vztah (= střetávání)
    - dia- (veskrze, vzájemně, mezi, pro-) + le/gein (hlavní významy: pravit, mluvit, povídat)
- Wisconsinský model
  - očekávání významných druhých (např. rodičů) představovala zdaleka nejsilnější vliv na vlastní aspirace
  - V USA to ovlivnilo výchovu dětí „Věř ve vlastní děti“

G. H. Mead – fáze GAME (HRA)

- Dítě si nehraje samo – hraje si s ostatními (= dle pravidel, dle organizace)
- Pravidla omezují, co lze a co nelze
- Akce jednoho vyvolá re-akci druhého ... činnosti jsou navzájem závislé
- Hrají-li všichni dle pravidel, nedochází ke konfliktu
- Významní druzí jsou nahrazeni **zobecněnými (generalizovanými) druhými**

Jabok~

Zobecnělý (generalizovaný) druhý

- „Organizované společenství nebo sociální skupina, která dává jednotu jedincovu já, může být označena jako **zobecnělý druhý** (*generalized other*). Postoj zobecnělého druhého je postojem celého společenství.“ (Mead, 2017, s. 84)
  - např. basebalový tým = zobecnělý druhý ... ale i mimibazar?
    - Bombičkový bříšínko těhulky / manža si čvachtal k obídku / mimísek nemocinká / ...

Jabok~

Hraní a hra

PLAY

Významný
druhý

GAME

Zobecněný
druhý

Jabok~

Proč jsou druzí tak důležití?

- Sociální postoje významných druhých a následně zobecněných druhých se v průběhu socializace stávají součástí **Self**. Této součásti Self říká Mead Me. Bez zobecnělého druhého nemůže Self vzniknout.

Self

```
graph LR; Self[Self] --- I["„I“"]; Self --- Me["„Me“"];
```

„I“ – Hledá okamžité reakce, nepředvídatelné, nevypočitatelné, niterné a subjektivní, chce se volně vyjádřit ... je to jedinečnost našeho Já

„Me“ – Přijímá za své zobecnělého druhého, podléhá konvencím, „obyčejný člověk“, dominuje „I“ ... je to naše sociální Já

Jabok~

Referenční skupiny

- Pojem ze sociologie - Herbert H. Hyman, Robert K. Merton a Alice Rossi
- Skupiny, ke kterým se jedinec nebo skupina jedinců vztahuje a porovnává svůj současný stav.
- Jedinec ke své referenční skupině **vzhlíží, orientuje** se na ni svými **hodnotami, jednáním a poměřuje** vůči ní své **chování**.
- Na rozdíl od členské skupiny ale **není jejím členem**, ke skupině pouze vzhlíží a přejímá její normy, vzory a hodnoty ... vrcholí **touhou stát se jejím členem**
- Referenční skupinou může být v reálném životě jedince politicky vymezující se skupina, intelektuální kroužek, hlouček lidí či příslušníci určité subkultury.
- Referenční skupinou může být v reálném životě jedince
  - politicky vymezující se skupina
  - intelektuální kroužek
  - hlouček lidí či příslušníci určité subkultury

Referenční skupiny - implikace

- Determinují
  - Vlastní identitu / sebe-pojetí
  - Postoje, aspirace (= snaha, usilování, touha), ambice
  - Sociální vazby
- Na základě nich je hodnocen:
  - Vlastní výkon
  - Vzhled / celkové vyzařování navenek
  - Bohatství (materiální / duchovní / ...)
    - Je bohatý ten, kdo bere 45 000 Kč čistého měsíčně?
- Je rozdíl mezi referenční skupinou a členskou skupinou

Referenční skupiny - sport

<https://www.theguardian.com/sport/2016/sep/19/alistair-brownlee-jonny-world-triathlon-series>

Jabok~

Referenční skupiny - hudba

Jabok~

Referenční skupiny – subkultury / kmeny

Jabok~

Referenční skupiny - parta

Jabok~

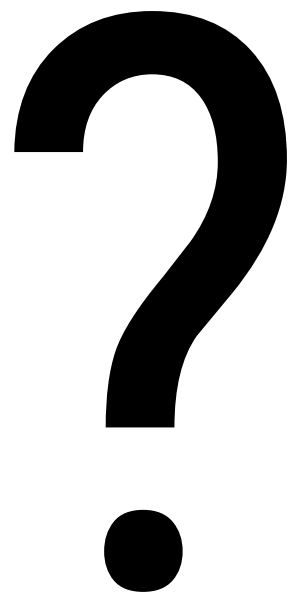

Referenční skupiny - spirituality

Jabok~

Referenční skupiny - jiné

Jabok~

Co dalšího přináší referenční skupiny

- Být akceptován
- Někam patřit
- Žít ve světě s druhými

- Osamělý v davu?
- Sám ... s tisíci přátel na FB?
  - Samota vs. Osamělost
(Solitude vs. Loneliness)
- Jsou-li normy referenční skupiny v rozporu s požadavky členské skupiny / společnosti
- Může to vést až k sociálnímu vykořenění

- Referenční skupiny
  - Otevřené
  - Uzavřené

Referenční skupiny a další témata

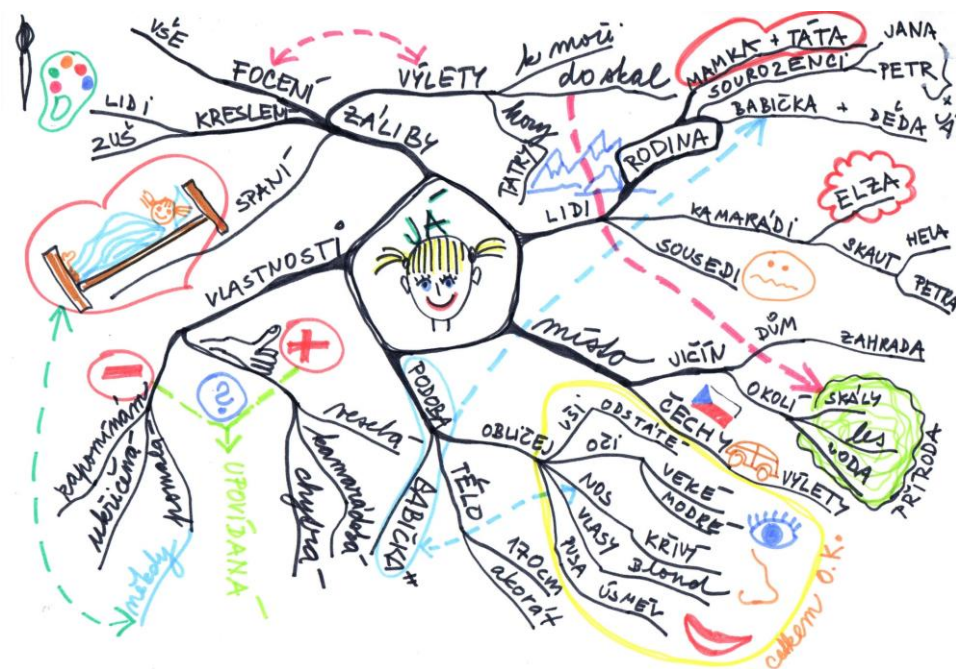
- **Masmédia**
- **Sociální sítě**
(Facebook, Instagram, WhatsApp, ...)
- **Virtuální realita**
(World of Warcraft, League of Legends, Minecraft, ...)

Jabok~

Socializace a má myšlenková mapa

- Co mne v životě ovlivnilo?
  - Myšlenky, lidé , skupiny lidí
  - Sport, hudba, subkultury, zájmy
  - Knihy, filmy, postavy
- Co mám / nemám rád? Proč?
  - Jídlo, barvy, roční období, typy lidí, ...
- Co ovlivňuje / určuje mé „well-being“?

- Vytvořte myšlenkovou mapu na téma „JÁ“ v procesu socializace